

Beskatningens Udvikling.

Edwin R. A. Seligman: *Essays in Taxation*. New York, Macmillan and Co., and London, 1895 (434 S.) (3 Dollars).

Edwin R. A. Seligman, den fremragende Professor i Nationaløkonomi og Finansvidenskab ved Columbia College i New York, har afvigte Aar offentliggjort det ovenfor nævnte finansvidenskabelige Værk, paa hvilket vi ikke ville undlade at henlede Opmærksomheden. Her behandles Spørgsmaalene om Beskatningens Udvikling, om en almindelig Formueskat, om den »eneste« Skat, om Dobbeltbeskatning, om Arveskat, om Beskatning af Korporationer, om Statsindtægternes Klassifikation etc. Endvidere gives her Meddelelser om nyere Skattereformer i forskellige Lande, om nyere evropæisk Beskatnings-Literatur og om amerikanske Skatte-Beretninger m. m. Vi ville i det Følgende give nogle Uddrag af dette interessante Værk og begynde da med Afhandlingen om

»Beskatningens Udvikling«.

For den moderne Stats Borger — saaledes begynder Professor Seligman — er Beskatningen, omend en ubehagelig, saa dog en naturlig Ting. Det falder ikke let i Øjnene, at Beskatningen betegner et forholds-

vis nærliggende Trin i det offentlige Finansvæsens Udvikling; det falder heller ikke strax i Øjnene, at enhver Tidsalder har sit eget Finanssystem, og at Nutidens Skatter ere forskellige fra Fortidens; det er endelig heller ikke iøjnefaldende, at Forestillingerne om Retfærdighed i Beskatningen variere med Forandringerne i de sociale Forhold. Ikke blot Beskatningens faktiske Former, men ogsaa Beskatnings-Theorierne variere med Samfundets økonomiske Basis. De fiskale Tilstande ere altid et Udslag af de økonomiske Forhold. Dette gælder ogsaa, hvor en direkte Paavirkning af politiske Aarsager lader sig paavise, thi de politiske Forandringer bero til Syvende og sidst paa økonomiske Forandringer. Finansvæsenet og det økonomiske Liv ere uadskilleligt sammensnoede. Som alle det sociale Livs Fænomener er ogsaa Beskatningsvæsenet blot en historisk Kategori.

1. Frivillige og tvungne Betalinger.

Oprindeligt er der ingen Stat. Hvad enten vi hylde Hobbes's Theori om en »bellum omnium contra omnes« eller andre mere moderne Theorier om Samfundets Begyndelse, saa er der dog oprindeligt ingen Statshusholdning, fordi der ikke er anerkendte Statsfor nødenheder. Men Mennesket er et socialt Dyr, og altid findes der Muligheder for en social Udvikling. Aarhundreders haarde Erfaringer styrke det sociale Instinkt og bidrage til at danne det oprindelige Samfund, indtil tilsidst et virkeligt Statsliv opstaar.

Samfundet faar en Fører, den ældste eller den viseste eller den tapreste. Han virker som Ypperstepræst, som Overdommer, som Krigsherre. Finansielle Krav kendes endnu ikke; kun Forsvaret tænkes der

her paa, og enhver Mand bidrager med sin Person til Forsvaret. Høvdingen faar sin Løn i Krigsbyttet.

Men Samfundet voxer og udvikler sig, og det Offentlige kommer med sine Krav. Veje, Broer og Befæstninger bygges, og Fyrsten eller Kongen skal nu ikke blot haandhæve Ordenen, men maa have sig en Indtægt sikret for at kunne lønne sit Følge og føre sit Hus. Gaver, under den ene eller den anden Form, ydes ham. I alle primitive Samfund udgøre frivillige Ydelser den første Form for Medlemmernes Bidrag til Samfundsforholdenes Bestridelse; enhver Mand føler Nødvendigheden af personligt at hjælpe med til Opretholdelsen af den politiske og militære Organisation.

Kongens Fornødenheder stige efterhaanden. De ere dels personlige Fornødenheder, dels Udgifter til Opretholdelsen af Fred indadtil og Forsvar udadtil. Kongen skaffer sig Subsidier og Tribut fra Forbundsforvandre og erobrede Folk; han opdynger Skatter, ranede i andre Lande; en Del fordeles blandt hans Tilhængere, en Del bruges til Forøgelsen af hans egne Besiddelser; Kongens private Formue begynder at udskilles fra den hele Nationalformue; han forøger sine Indtægter ved at erhverve allehaande ny Prærogativer; visse Virksomheder blive efterhaanden opfattede som henhørende under det særlige kongelige Omraade. Kongsfreden maa overholdes; for ethvert Brud paa den maa der erlægges Bøde; ikke blot Forbrydelser, men ogsaa private Krænkelser faa deres offentlige Side; Ingen kan krænke en Borger uden at maatte bøde derfor. Handlen begynder; Vægt og Maal og Penge bliver nødvendige; den kongelige Møntret opstaar, og

efterhaanden som Kongemagten stiger, udvikles Hjemfaldsret, Konfiskationsret o. s. v., indtil de forskellige kongelige Prærogativer tilsidst indbringe en substantiel Indtægt.

Imidlertid ere de frivillige Betalinger efterhaanden forsvundne. Efterhaanden som Samfundet udvikles, forslaa de frivillige Ydelser ikke mere, og ligeoverfor den menneskelige Naturs Skrøbelighed, ligeoverfor de modstridende Interesser gør den moralske Pligtfølelse ikke Fyldest. Den moralske Forpligtelse omformes til en legal Forpligtelse, efterhaanden som social Skik og Brug fæstnes som Lov; de frivillige Ydelser blive til Tvangsydelser. Men Tvangsydelserne ere endnu i stort Omfang personlige Tjenesteydelser, der ere knyttede til den almindelige Sikkerhed. Saaledes den middelalderlige »*trinoda necessitas*«, Forpligtelsen til Krigstjenesten, til Vagt- og Beskyttelsestjeneste, til Udbedring af Broer og Befæstninger. Individets første tvungne Bidrag til Opretholdelsen af Almenvellet ses altid i dette Forsøg paa at ramme Enhver i Forhold til hans Skikkethed til at bære sin Del af den offentlige Byrde, hans Evne. Dette kommer frem i den tvungne Deltagelse i Forvaltningen; paa nogen Formue-Beskatning kan der endnu ikke tænkes; Bidraget er personligt; Individets Evne findes i hans Person; og Bidragene ere for Størstedelen ikke regelmæssige, men spasmodiske.

Efterhaanden som Civilisationen skrider frem, udvikler Privatejendommen sig, og den oprindelige Lighed forsvinder lidt efter lidt. Vareomsætningen finder Sted i større Maalestok. De gamle Indtægter forslaa ikke længere, og det bliver nødvendigt for Kongen at forøge

Omraadet for de tvungne Bidrag. En Beskatning bliver nødvendig. Men om direkte Skat kan der endnu ikke være Tale; Almenheden vil endnu ikke indrømme dens Nødvendighed. Ejendommen lader sig lige saa lidt direkte beskatte som Personen. En saadan Skat vilde være en Vanære for den fri Mand — »en nota captivitatis«, som Romerne først kaldte det, — fordi kun erobrede Fjender have at betale dette vilkaarlige Paalæg. Kongen maa derfor se at naa sit Formaal paa en skjult Maade; han maa bringe Skatten frem under allehaande Forklædninger. Han udvider enten efterhaanden sine indbringende Prærogativer, eller han giver det Udseende af, at Afgifterne blot ere Godtgørelser for Regeringstjenester. Han tilstaar enkelte Personer særlige Rettigheder, og han forlanger en eller anden Godtgørelse derfor. Saaledes opstaar Gebyrer og Afgifter, som Borgerne ere villige til at betale og som efterhaanden forsoner Almenheden med Tanken om Afgifter til Regeringen.

Det varer dog ikke længe, inden Kongen føler sig i Stand til at kaste alle Forklædninger til Side. Gebyrerne forvandles til Skatter paa Omsætningen. Folk blive efterhaanden »accustomed to the ,customs'«. Den indirekte Beskatning holder sit Indlæg.

Det forstaas da, at Forestillingen om indirekte Beskatning har ondt ved at trænge igennem. Den Maade, hvorpaa den beskattende Magt først aabenbarer sig, er ofte raa og skaanselsløs. Først efterhaanden som mildere Skatteformer kommer i Anvendelse, blive Folk mere villige. En yderligere Grund til at den direkte Beskatning kommer senere frem, er den, at de indirekte Skatter ofte betales, uden at Folk ere sig

dette bevidst. Folk ere ængstelige for at miste deres Gods og mangle Almenaand; kun det, hvis Tab de ikke føle, ere de villige til at give. I ethvert Fald er det klart, at naar endelig den direkte Beskatning i sit fulde Omfang er bleven mulig, aabnes et nyt Afsnit i Finanshistorien. Beredvilligheden til med sin Formue at bidrage til de offentlige Byrders Bestridelse, forudsætter en langt højere Samfundsmoral og et langt mere sammensat Samfund, end tænkeligt var under de simple Forhold, da Enhver var villig til at deltage i Landsbyens Forsvar og Vejens Udbedring. Til med godt Humør at bære en direkte Formuebeskatning udkræves der en langt stærkere Følelse af Borgerpligt end den, der var nødvendig i de gamle Dage, da der blot forlangtes personligt Arbejde. Heller ikke i vor Tid er man helt klar herover. Det er ikke saa længe siden, at man mente at maatte basere Beskatningens theoretiske Retfærdiggørelse paa fantasifulde Kontrakt-Theorier, Beskyttelses-Theorier o. lign. Indførelsen af den direkte Formueskat betyder et stort Skridt fremad i Udviklingen af Samfundsmoralen.

Denne historiske Proces kan illustreres etymologisk. I de forskellige Betegnelser for, hvad man nu forstaar ved Skat, afspejler de forskellige Udviklingsfaser sig. Der kan paapeges ikke mindre end syv Stationer i den etymologiske Udviklingsgang.

Først forestiller man sig Skatten som en Gave, og hertil svarer det middelalderlige latinske Udtryk *donum* og det engelske *benevolence*, der benyttes langt ned i Middelalderen som Betegnelse for Borgernes Ydelser til Regeringen. Det næste Trin naaedes, da Regeringen ydmygt bad Befolkningen om Understøttelse ;

hertil svarer det latinske *precarium*, der i mange Aarhundreder brugtes paa Kontinentet, og det tyske *Bede* (af »beten«); indtil ganske nyligt holdt Betegnelsen »Landbede« for Jordskat sig i tyske Stater. Paa det tredje Trin møde vi Forestillingen om, maaske ikke en »Gave«, men dog en Hjælp til Staten; Forestillingen fandt sit Udtryk i det latinske *adjutorium*, det engelske *aid*, det franske *aide*, hvormed alle Arter Skat betegnedes; jævnfør ogsaa det engelske *subsidy*, det engelske og franske *contribution*, det tyske *Steuer*, det nordiske Hjælp. Paa det fjerde Trin træffe vi Forestillingen om, at Borgerne ofre eller afgive noget til Staten; jfr. det gammel-franske *gabelle*, det ny-tyske *Abgabe*, det italienske *dazio*. Paa det femte Trin udvikler Pligt-Følelsen sig hos Skatteyderne; jfr. det engelske *duty*. Først paa det sjette Trin spores Forestillingen om en Tvang, tvungent Paalæg: engelsk *impost* og *imposition*, fransk *impôt*, italiensk *imposta*, tysk *Auflage*. Endelig paaligner Regeringen efter Skøn (»*Schätzung*«), hvilke Rater Borgerne skulle yde: engelsk *scot* (»to be at scot and lot«), tysk *Schoss*, nordisk *Skat*; fremfor alt kommer denne sidste Forestilling om, hvad Borgerne, uden Hensyn til deres Vilje, taxeres til, frem i det engelske *tax* (af »taxare«. vurdere, taxere), det franske *taxe*, det italienske *tassa*, det engelske *rate*. Det fortjener at bemærkes, at i Middelalderen betød »tax« altid en direkte Skat, for hvilken der udarbejdedes en ligefrem Ligningsliste.

2. Direkte mod indirekte Skat.

Med den stigende Civilisation stiger ogsaa de offentlige Udgifter. Regeringens første Opgave er blot

at skaffe Sikkerhed, indadtil og udadtil. Efterhaanden som de økonomiske Forhold udvikles og de forskellige Samfundsklasser differentieres, komme ny Opgaver til, først Omsorgen for de mere materielle Anliggender, senere ogsaa Omsorgen for de ethiske Anliggender. Den moderne Stats Funktioner ere vidtrækkende; den økonomiske Udvikling bringer dette med sig, Demokratiets Væxt ligesaa; ogsaa Anerkendelsen af at der i Lovgivningen mere maa lægges Eftertryk paa det præventive end paa det repressive Princip, virker med. Men Følgen er: stigende Udgifter, og stigende Udgifter forudsætter stigende Indtægter: Skatter. Derfor er det karakteristisk for Nutiden, at Beskatningen trænger sig frem i Forgrunden, medens tidligere Tider overvejende kunde nøje sig med Statens egne Erhvervsindtægter eller overhovedet Indtægter af anden Art end Beskatningsindtægter.

I Almindelighed er den direkte Beskatning det sidste Led i Udviklingsrækken. Først opfattet som et ganske ekstraordinært Hjælpemiddel — undertiden endog som et blot Tvangsloan, der snart kan ventes tilbagebetalt — bliver den direkte Skat efterhaanden til en varig Bestanddel af Statens ordinære Indtægtsvæsen. Undertiden, naar de økonomiske Forhold føre det med sig, kan Udviklingsrækken dog vise sig noget anderledes. Har Folket faaet Øjet op for, at de indirekte Forbrugsafgifter i Virkeligheden trykker det haardt, kan det være, at der udvikler sig en stærkere Modstand mod indirekte end mod direkte Skatter. Her kan det ske, at de direkte Skatter blive de dominerende, og at de indirekte Skatter først efter en haard Kamp trænge igennem.

Statsindtægternes Historie vidner tydeligt herom. I demokratiske Samfund, hvor Lovgivningens Retning bestemmes af Befolkningens store Masse, ser man i Almindelighed en Bevægelse imod de indirekte Forbrugsafgifter. I Middelalderens Byer gjorde den demokratiske Indflydelse sig ofte stærkt gældende, og man saa da her de direkte Skatter trænge sig frem i Forgrunden; men hvor Aristokratiet efterhaanden blev stærkt nok til at knuse den kommunale Frihed og Demokratiet, trykkedes Befolkningens Masse haardt af Afgifter paa Livsfornødenheder, medens de rige og regerende Klasser slap fri. Kom Demokratiet atter frem, se vi omvendt Forsøg paa at ramme de Rige gennem direkte Skatter; saaledes i de italienske Byer. Men med det middelalderlige Demokratis Fald forsvandt Formue- og Indkomstskatterne, medens Octroi-Afgifter og municipale indirekte Skatter atter kom i Forgrunden. Kun i England, hvor de demokratiske Instinkter holdt sig noget bedre, og hvor Aristokratiets Magt blev holdt indenfor visse Skranker, træffer man bestandig Opposition mod de lokale Afgifter paa Livsfornødenheder; kun med største Vanskelighed blev de indført. I de Forenede Stater udbrød i 1790 et Medlem af Kongressen, da man ogsaa her tvang de indirekte Afgifter igennem: »Den Tid vil komme, da den fattige Mand ikke kan faa Lov til at vaske sin Skjorte uden at maatte betale Skat derfor.« Den samme Følelse har det moderne Demokrati i England, i Schweiz, i Tyskland, i Amerika lagt for Dagen. Indirekte Skatter, siger Lassalle, er Skatter paa Arbejdet.

Paa den anden Side er der en Mod-Bevægelse, der ofte er bleven overset. Indirekte Skatter ere i den

senere Middelalder blevne anbefalede som et Middel til at gennemføre, ikke Ulighed, men tværtimod Lighed i Beskatningen. De privilegerede Klasser havde forstaaet at skaffe sig Skattefrihed. Adelen var i stort Omfang fritaget for at svare Skat af Jorden, og Gejstligheden og rige Borgerfolk havde ogsaa i betydeligt Omfang erhvervet sig Fritagelse for at svare Skat. Intet var da naturligere, end at Politikere og Skatte-reformatorer søgte at faa de saaledes Privilegerede til at betale gennem Skatter paa deres Udgifter. Det drejede sig ikke her blot om en Plan om Skatter paa Livsfornødenheder; Planen udvidedes til en Plan om en Skat paa al Udgift, en Skat, der skulde ramme Rige ligesaa godt som Fattige. Nu forlanger man de indirekte Skatters Afskaffelse; tidligere have Skatte-reformatorer i Frankrig, England, Tyskland, Italien forlangt en enkelt, universel indirekte Skat. Men gik de indirekte Skatter af med Sejren, saa var Skylden dog ikke Skatte-Theoretikernes, men de økonomiske Forholds. I Virkeligheden kunne Skattereformatorerne ikke udrette meget, hvis de økonomiske Forhold ikke ere modne for deres Forslag. Erfaringen viser, at de fleste Skattereformer skyldes ikke ideelle, men selviske Grunde; de ere et Udslag af Forandringer i de økonomiske Forhold og af de forskellige Klassers Bestræbelser for at vinde en Fordel for sig selv. Exempelvis kan Holland nævnes. Holland var som bekendt i det 16. og 17. Aarhundrede blevet Evropas ledende Finans- og Handels-Nation. I andre Lande var Rigdommen fremdeles væsenlig koncentreret i Jordbesiddelsen. De direkte Skatter var Skatter paa Jorden, fordi Rigdom væsenlig bestod i Jordbesiddelse; men

Godsejerne søgte at slippe fri ved at faa deres Jordegods paalignet saa lavt som muligt og ved at faa Skatten lagt paa de Fattiges Livsfornødenheder. I Holland derimod, fremtraadte Rigdommen for en stor Del under Form af Penge. De store Købmænd ønskede ikke nogen direkte Beskatning af deres Handel, og de udtænkte da et System af indirekte Skatter, som de haabede kunde bringes over paa Samfundet i det hele, og paa de fattige Klasser i Særdeleshed. Saaledes fremstod Stempelskatterne, Akciseafgifter og den hele Skare af indirekte Skatter, som Holland er bekendt for. Paa samme Maade fik i England i det 17. Aarhundrede, da Kommercialismen udviklede sig der, de kommercielle Klasser de indirekte Skatter frem, for ved Hjælp af dem at faa den Byrde væltet fra sig, som Godsejerne søgte at lægge over paa dem. Kapitalisternes egennyttige Planer og Skattereformatorenes uegennyttige Ideer arbejdede Haand i Haand for at udvide de indirekte Skatters Omraade. Paa samme Maade gik det i andre Lande. Først den demokratiske Bevægelse i det nittende Aarhundrede lykkedes det, under forandrede Forhold, at faa Skattepolitikken ind i et nyt Spor.

3. Former for direkte Beskatning.

De økonomiske Forhold betinge, som anført, Forholdet mellem direkte og indirekte Skatter. Vi skulle nu se, hvorledes de økonomiske Forhold berøre selve den direkte Beskatnings Udformning.

I det primitive Samfund er Individerne nogenlunde hverandre lige, baade med Hensyn til personlige Evner og Forhold. Derfor falder Tanken her paa Kopskatten,

gennem hvilken Ligelighed i Beskatningen faar et overfladisk Udtryk. Ogsaa nutildags betale en Forenings Medlemmer samme Kontingent, fordi deres Interesser formodes at være ens. Paa samme Maade opfattes, saalænge de økonomiske Kaar ere primitive, Samfundsmedlemmernes sociale Forpligtelser som ens. Men efterhaanden bliver det tydeligt, at mere Eftertryk maa lægges paa andre Elementer end paa det blotte Tal; der er Forskel paa Folks Begavelse og Anlæg og Uligheden i Besiddelsesforholdene er stigende. Med Uligheden i Besiddelsesforholdene svækkes Følelsen af lige Pligt i dens ældre Form. Kopskatten ses at være uretfærdig og afskaffes efterhaanden. En Levning af den oprindelige Følelse holder sig undertiden længe, især i Demokratier, hvor politisk Lighed fremdeles baseres paa Fiktionen om økonomisk Lighed. Som et Supplement til andre Skatter træffer man Kopskatten, længe efter at man har ladet Kopskatten falde som enkelt Skat; men nu faar den en politisk Betydning som i Schweiz og i nogle amerikanske Stater, hvor dens Betaling er gjort til Betingelse for Valgret. Ogsaa dette er i Færd med at blive en tom Form: de politiske Partier overtage Betalingen af Skatten. Kopskattens økonomiske Grundvold er helt borte, og Formueskatten rykker nu frem.

De første Formueskatter svare ganske til det tidligere økonomiske Liv. Agerbrugets dominerende Stilling og Slaveriets Existens ere de to Fakta, der navnlig særtægne det økonomiske Liv paa et primitivt Udviklingstrin. Dette fører, som Rodbertus har paavist, til dette: medens der i det moderne Samfund findes ikke blot kvantitative, men ogsaa kvalitative Formue-For-

skelligheder — det vil sige: medens vi nu maa skelne ikke blot mellem Rige og Fattige, men ogsaa mellem Jordejere, Kapitalister, Arbejdsgivere og Arbejdere, — saa fandtes der i det gamle Samfund kun en kvantitativ, ikke nogen kvalitativ Formue-Ulighed: al Formue bestod her blot af Jord, og hvad der hørte dertil, Slaver og Lastdyr; udenfor Jordformuen bestod der ikke nogen Kapital af større Vigtighed, og Udbyttet fordeltes ikke imellem saadanne Klasser som nu. Men Rodbertus farer vild, naar han betegner som blot »græsk« et økonomisk System, der er betegnende for al tidlig Civilisation; ogsaa i den amerikanske Unions Slave-Stater fandtes det. Hvor vi blot finde Agerbrug og Slaveri, der have vi denne uadskillelige Masse af kollektiv Formue, endnu ikke opløst i dens enkelte Dele.

For Finansvæsenet bliver Følgen denne: Siden vi kun have denne almindelige, kollektive Formue, og siden denne Formue praktisk taget bestaar af Jord og af Midlerne til at dyrke Jorden, maa Formueskatten antage Form enten af Skat paa Jord eller af Skat paa Kvæg eller Slaver eller Agerbrugsredskaber. Praktisk bliver dette det samme. Oprindeligt er derfor den direkte Formueskat enten Landskat eller Skat paa Agerbrugskapital. Paa dette tidlige Udviklingstrin er dette den eneste praktiske og eneste retfærdige Beskatningsform. Men det er af Interesse at bemærke, at den Formue, som nu beskattes, ikke saa meget er Formue i Jord som Formue i Udbytte af Jord. Hvad enten vi have det primitive Landsby-Fællesskab eller blot Fællesdrift, bestaar den tidligste Privatformue i Udbyttet af Jorden. Det første Forsøg paa at tage Hensyn til Gradationerne i Skatteydernes Skatteevne

fremtræder derfor under Form af Skat paa Brutto-udbyttet (Tienden) eller blot paa Mængden af Jorden, uden Hensyn til Værdien. Naar selve Jorden ikke er i Privateje, naar Jorden ikke sælges og købes, kan Skatteyderens Evne ikke maales ved Jordens Værdi, men kun ved Værdien af Udbyttet, der nogenlunde staar i Forhold til Mængden af Jord. Desuden vil under de tidligere Agerbrugsforhold, hvor Driften er extensiv, og hvor Udgifterne ved Jordens Dyrkning kun variere lidet, Skatten paa Bruttoudbyttet nogenlunde kunne svare til Skatteevnen.

Efterhaanden forandre Forholdene sig. Jordfællesskabet forsvinder, den private Jordejendom udvikler sig; Driften bliver mere intensiv, og Driftsudgifterne udgøre en forskellig Andel. Man forsøger da at paa-ligne Jorden Skat efter Hensyn til dens forskellige Værdi, enten Salgsværdi eller taxeret Værdi. — Efterhaanden indtræder nye Forandringer, og Opfattelsen af hvad der stemmer med Beskatnings-Retfærdighed under-gaar tilsvarende Forandringer. Ved Siden af fast Ejendom faar rørlig Ejendom ogsaa Betydning, og dertil maa Beskatningen tage Hensyn. Kapitalen udvikler sig, og fri Arbejdere afløse Slaverne. Den rørlige Ejendom voxer efterhaanden i en saadan Grad, at den tilsidst helt overskygger den urørlige. Saa begynder Kampen mellem Landmands- og Pengekapitalistinter-esserne, mellem Jordrente og Driftsherrevinst. Jordbesidderne søge at faa Formueskatten saaledes omdannet, at den ogsaa omfatter de nye Former af Formue; men Pengekapitalisterne søge at vælte Byrden fra sig, enten igennem indirekte Skatter eller ved Omgaaelse og slap Administration af Formueskatten. Hvor de

lavere Klasser savne politisk Indflydelse, slutte de højere Klasser sig sammen for at kaste Broderparten af Byrden over paa Arbejdere og Haandværkere, om de end indbyrdes kæmpe om Fordelingen af den øvrige Del af Byrden. Den moderne Beskatnings Historie er for en stor Del Historien om disse Klasse-Modsætninger.

4. Forandringer i Beskatnings-Grundlaget.

Med Samfundets stigende Differentiation fremstaar der ogsaa Forskel i de forskellige Klassers produktive Evne. Desuden udvikler der sig mange Arter af Fortjenester, der skyldes, ikke Formue men Industri. Og da det er vanskeligt at kapitalisere Industrien, bliver det mere Udbyttet af Industrien, som man fæstner Opmærksomheden paa. Men mellem dette ny System af Udbytteskatter og det ældre, der gik forud for den faste Formueskat, er der en kendelig Forskel. Under det ældre System var Skatten en Skat paa Bruttoudbyttet (Tienden), nu bliver den en Skat paa Nettoudbyttet, idet det erkendes at være nødvendigt at tage Hensyn til de forskellige Driftsudgifter. At man holder sig til Nettoudbyttet i Stedet for blot til Bruttoudbyttet, betegner et væsentligt Skridt fremad i Opfattelsen af Skatteevnen. Hvor Kapital og Arbejde fuldstændigt uhindret kunne bevæge sig, synes det vel ikke at gøre stor Forskel, om man holder sig til en Formuegenstands Markedsværdi eller til Nettoudbyttet af den, idet Formuens Salgsværdi maa have Tendens til at være lig den kapitaliserede Værdi af Indtægten deraf; men i det daglige Liv, hvor denne absolute Bevægelighed ofte er stærkt begrænset, kunne stærke Afvigelser gøre

sig gældende. Overalt finder man da en Bevægelse fra Formueskatten henimod et System af Udbytte-skatter, Skatter paa Udbyttet af Jord, Udbyttet af Kapital, Udbytte af Forretning, Udbytte af Arbejde osv. Dette Udviklingstrin naaedes i Evropa i Almindelighed henimod Slutningen af det attende eller Begyndelsen af det nittende Aarhundrede.

Systemet betegnede et Fremskridt; men det indsaas dog snart, at det ikke var fuldt ud tilfredsstillende. Det tog ikke tilstrækkeligt Hensyn til moderne økonomiske Vilkaar. Det holdt sig til Udbyttet af Næringskilderne, ikke saa meget til Modtageren af Fortjenesten; Systemet blev til et Komplex af Skatter paa Ting, ikke af Skatter paa Personer; det abstraherede fra Skatteydernes personlige Forhold. Ligesom Skatten paa Bruttoudbyttet var mangelfuld, fordi den ikke tog Hensyn til Driftsomkostningerne, saaledes var ogsaa Skatten paa Nettoudbyttet, om den i og for sig betegnede et Fremskridt, mangelfuld, fordi den ikke tog Hensyn til, hvad man kan kalde de personlige Driftsomkostninger, til Forrentning af Gæld etc.

I vor Tid er man da blevet tilbøjelig til at lade personlige Skatter træde i Stedet for de ældre reale, at paaligne Individerne snarere end Tingene, simplere udtrykt: at lade den virkelig oppebaarne Indtægt være Beskatningens Maalestok. Ligesom en Mands Evne til at underholde sig og sin Familie findes i hans Indtægt, saaledes erkendes Maalestokken for hans Evne til at bidrage til Staten at være denne samme Indtægt. Fra det moderne Synspunkt er det Borgerens Pligt at underholde Regeringen i Forhold til hans Evne til at underholde sig selv. Nogen ideal Maalestok er Ind-

komsten ganske vist ikke; men der er overhovedet ikke noget Middel, ved hvilket man nøjagtigt kan udmaale ethvert Individ's personlige Forhold. Men Indkomsten er det bedst haandterlige Middel, som Regeringerne kunne skaffe sig, og Brugen deraf er i Samklang med den offentlige Mening. Derfor gaa Nutidens Stater mere og mere over til Indkomstskatten. Men ganske vist er Anvendelsen af den forbunden med administrative Vanskeligheder og forudsætter en høj Samfundsmoral. Praktiske Hensyn kunne da foreløbig holde tilbage fra Skattens Anvendelse, — men Udviklingens Retning er tydelig nok.

De forskellige Interesser støde imod hverandre, og enhver Samfundsklasse bestræber sig for at vælte Beskatningsbyrden fra sig overpaa en anden Klasse, — og dog, under alt dette skelner man en langsom og møjsommelig Fremgang i Opfattelsen af Retfærdigheden i Beskatningen og i Samfundets Forsøg paa at virkeliggøre denne Retfærdighed. Beskatningens Historie viser med andre Ord, hvorledes Evneprincippet udvikler sig og trænger ind i Beskatningen, — det Princip, at ethvert Individ skal hjælpe Staten i Forhold til sin Evne til at hjælpe sig selv. Under de tidligste indirekte Ydelser spores der ikke nogen Forestilling om Billighed; Magten gjorde her Udslaget. Senere skred Civilisation og Samfundsmoral fremad, og i Kopskatten se vi den første Etape: Ligheden fik her et overfladisk Udtryk. Trin for Trin skred Indtægtssystemet frem til stedse højere Niveauer. Udgiften, Formuen, Udbyttet blev efterhaanden opfattede som Maalestok for

Individets Evne og Pligt ligeoverfor Staten, indtil endelig i vor Tid Indtægten eller Indkomsten har naaet at blive betragtet som det retfærdigste og bedste Maal for individuel og social Evne. Paa vort Kulturtrin stilles der da det Krav, at der indføres et Beskatningssystem, som saa nøje som muligt er afpasset efter Individernes og Samfundsklassernes Nettoindtægt, og som skal tage Hensyn til alt, hvad der influerer paa Skatteevnen. Er dette System imidlertid ikke i Samklang med det økonomiske Livs Vilkaar, saa er det paa Forhaand dødsdømt. Hvis Beskatningens Historie lærer noget, er det dette: alt socialt og moralsk Fremskridt er Resultatet af en langsom Proces; de fiskale Systemer paavirkes bestandig af de ethiske Idealer, efterhaanden som disse udvikle sig; men Virkeliggørelsen af selve disse Idealer afhænger af de økonomiske Kræfter, der bestandigt omforme det menneskelige Samfund.

A. P.-St.
